

Дуванський Олександр Федорович,
викладач циклу загальноправових
дисциплін Київського центру
первинної професійної підготовки
«Академія поліції» (м. Київ НАВС)

ГАРАНТІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ПРОВАДЖЕННІ В СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

В Україні в умовах демократизації інститутів державної влади важливе значення набуває укріплення позицій держави щодо забезпечення захисту прав і свобод людини і громадянина. У цьому контексті забезпечення прав сторін у процесі порушення провадження в справах про адміністративні правопорушення щодо особи є одним з основних елементів державних гарантій захисту прав особи в цілому. Важливість даної проблематики зумовлюється модернізаційними процесами у функціональних особливостях судових і правоохоронних органів, коли, відходячи від пострадянських тоталітарних основ функціонування, судові і правоохоронні органи відходять від функцій каральних органів, виконуючи свої основні завдання – захист прав та забезпечення законності. І наближаючись до європейських стандартів Україна, як демократична держава проголошує і визнає (стаття 8 Конституції України) не просто верховенство закону, а навіть верховенство права, згідно статті 3 Конституції України «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх *гарантії* визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і *забезпечення* прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [1]. Тобто держава не просто визнає, а гарантує, тобто забезпечує.

У сучасній юридичній науці гарантії (від французького *garantie* порука, умова, забезпечувати що-небудь) – це законодавчо закріплені засоби охорони суб'єктивних прав громадян і організацій, способи їх реалізації, а також засоби забезпечення законності і охорони правопорядку, інтересів особистості, суспільства і держави.

Законність реалізується: наявністю розгалуженої системи законодавства, яке відображає волю та інтереси переважної більшості населення, спрямоване на забезпечення прав людини і передбачає як однаковість нормативно-правового регулювання на всій території держави, так і однакове застосування правових норм до всіх суб'єктів права; високим рівнем правової культури населення, тобто повага до права суб'єктами правовідносин та їхня згода діяти у визначених ним межах, зіставляти власні вчинки з вимогами норм законодавства, наявністю державних гарантій, за допомогою яких у суспільстві впроваджуються, а в разі порушення – відновлюється законність.

В радянській юридичній науці склалось і стало пануючим розуміння законності як суворого і неухильного виконання законів і підзаконних нормативних актів усіма суб'єктами права – державними органами, громадськими організаціями, посадовими особами і громадянами. Таке розуміння законності було домінуючим у монографічній літературі [2, с. 401].

Останнім часом законність розглядається як фундаментальний правовий принцип, який втілює загальнолюдські ідеї і цінності, нагальні потреби та інтереси людини, об'єктивні тенденції соціального прогресу, основи вільного демократичного суспільства. Діючи закони, починаючи з Конституції, повинні відображати ідеальне право, як «вимір свободи». Стосовно практичної діяльності органів державної влади, законність означає відповідність Конституції та інших нормативних актів принципам і нормам міжнародного права, міжнародним стандартам. Як вірно зазначає І.В. Ростовщиков,

«законність починається із самого законодавства, яке має бути не тільки юридично зрозумілим, ясным, але спочатку відповідати праву та його істотно демократичним засадам, що включають невід’ємні права людини» [3, с. 8,32]. Ще Дж. Локк, відстоюючи режим законності, підкреслював, що закон саме в правовому значенні зовсім не будь-який припис, що надходить від громадського суспільства в цілому або від встановленого людьми законодавчого органу. Законом може визначатися лише той акт, який відповідає інтересам людини і служить загальному благу, який зберігає свободу особистості, гарантує захист від сваволі і деспотичної волі інших осіб [4, с. 194-195].

Поняття та критерії законності процесуальних документів взагалі та порушення кримінальної справи щодо особи зокрема, було розроблено відомим процесуалістом М.І. Бажановим, якій вважав, що «законність процесуальних актів розглядається із двох сторін: дотримання процесуальних законів і правильне застосування в них матеріальних законів». Він наголошував, що «процесуальний акт може бути визнаний законним, якщо: його винесення передбачено КПК; він винесений компетентним на те органом; він постановлений якщо є до того умови, передбачені в законі; його винесенню передують провадження усіх необхідних дій; його постановлення має передбачену законом процесуальну форму; він вміщує усі необхідні для цього реквізити. Ці якості законності процесуального акту знаходяться у тісній єдності і відсутність хоча б однієї з них позбавляє процесуальний акт якості законності» [5, с. 9]. Все що Бажановим М.І. було сказано про законність процесуального документа в кримінальному провадженні можна також віднести і про законність процесуального документа в адміністративному провадженні.

Розглядаючи таку гарантію, як обґрунтованість порушення адміністративного провадження щодо особи, слід визначити, що обґрунтованість – це відповідність усіх висновків тим фактичним даним, які були отримані особою яка провадить адміністративне розслідування для прийняття рішення про

порушення адміністративного провадження. Як вірно зазначає П.А. Лупинська, «в основі кожного рішення повинні міститися докази, які досліджені і оцінені у тих межах, які необхідні для даного рішення» [6, с. 150].

Порушення провадження в справах про адміністративні правопорушення, їх розслідування та розгляд в судах невід’ємно пов’язані в першу чергу з питаннями забезпечення захисту прав та законних інтересів громадян.

Адміністративно-процесуальне та інше законодавство, враховуючи можливі порушення законності, прав громадян при розслідуванні кримінальних справ та розгляду їх в судах, передбачає, наприклад, такі правові інститути, як оспорування (оскарження) прийнятих рішень, скасування у встановленому законом порядку постанов та інших документів прийнятих по справі.

При цьому слід відзначити особливе значення суворого дотримання процесуальної форми, яка визначає порядок постанови і необхідні реквізити відповідних актів і виступає одночасно в якості гарантії законності і обґрунтованості.

Гарантія законності процесуальних актів з позиції правильного застосування в них адміністративного закону передбачає, перш за все, вирішення питання про кваліфікацію правопорушення.

Адміністративно-процесуальні гарантії – це визначенні процесуальним законодавством засоби забезпечення ефективного функціонування адміністративного процесу. Систему адміністративно-процесуальних гарантії становлять: норми; процесуальна форма; принципи; процесуальний статус учасників процесу; відомчий та судовий контроль; прокурорський нагляд; право на оспорування (оскарження); юридична відповідальність; можливість застосування заходів адміністративно-процесуального примусу (заходів забезпечення провадження); обґрунтування процесуальних рішень. Головне не тільки надати право а і створити механізм його реалізації, для

того щоб працювали закони на благо людей і цивілізованими методами вирішувались би спірні питання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Відомості Верховною Ради (ВВР), 1996 р. №30, ст. 141).
2. Алексеев С.С. Теория государства и права. – М.: БЕК, 1994. – 223 с.
3. Ростовщиков И.В. Обеспечение и защита прав и свобод личности: вопросы теории и практика органов внутренних дел: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. – М., 1997. – 32 с.
4. История политических и правовых учений. – М., 1984. – 728 с.
5. Бажанов М.И. Законность и обоснованность основных судебных актов в советском уголовном судопроизводстве // Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук, – Х., 1967. – 34 с.
6. Лупинская П.А. Решение в уголовном судопроизводстве. – М.: Юрид. лит.– 1976. – 168 с.